نامه به سردبیر

راه‌کارهای ارتقای کیفیت کنفرانس‌های بالینی در آموزش پرستاری

منصور غفوری فرد*

مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی/ ۱۳۹٤؛ ۱۵(٦۲): ٤۹۷ تا ۵۰۰

سردبیر محترم مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی

آموزش بالینی بخش جدایی‌ناپذیر آموزش دانشجویان پرستاری است(۱) و به عنوان مهم‌ترین عامل در افزایش تجارب بالینی آنها قلمداد می‌شود(۲). آموزش بالینی از این نظر حائز اهمیت است که دانشجویان آنچه را که در کلاس‌های تئوری آموخته‌اند در محیط بالین به کار می‌گیرند(۳) و از این طریق، مهارت‌های بالینی خود را که یکی از ضروری‌ترین مهارت‌های پرستاری محسوب می‌شود ارتقا می‌بخشند(٤و۵).

برای این که مربیان پرستاری بتوانند کیفیت آموزش بالینی را ارتقا بخشند و دانشجویان پرستاری را برای کار در بالین آماده کنند بایستی از روش‌های نوین تدریس و یادگیری بهره گیرند(۲). یکی از این استراتژی‌های تدریس که در اکثر کشورهای پیشرفته در حال اجراست و دارای پیامدهای مثبتی است، کنفرانس‌های بالینی (clinical conferences) است(٦). این کنفرانس‌ها به عنوان راهبرد خلاقانه در امر تدریس دانشجویان پرستاری بشمار می‌رود که باعث افزایش مهارت دانشجویان در ارائه مراقبت‌های پرستاری می‌شود. در این روش مربی مسؤولیت برنامه‌ریزی، تنظیم اهداف یادگیری، هدایت کنفرانس، شناسایی مشکلات، حمایت و تشویق دانشجویان را بر عهده دارد(۷). آنچه مسلم است در کشور ما متأسفانه از این روش کم‌تر استفاده می‌شود. در کشور ما وقتی صحبت از کنفرانس بالینی به میان می‌آید اکثر دانشجویان و حتی مربیان منظورشان این است که هر یک از دانشجویان یک موضوع یا مطلبی را بخوانند و در یک جلسه آن را به بقیه ارائه بدهند، این در حالی است که ماهیت و روش اجرای کنفرانس‌های بالینی در کشورهای پیشرفته از جهت محتوا و روش کار متفاوت با روش رایج در کشور ماست. بنابراین به منظور آشنایی بیش‌تر اساتید علوم پزشکی به خصوص مربیان پرستاری با روال کار و اهمیت کنفرانس‌های بالینی این مبحث کمی مورد تامل قرار گرفت.

کنفرانس‌های بالینی ممکن است قبل از شروع بالین، حین کارآموزی یا در پایان کارآموزی برگزار شود(۸). بر اساس بررسی متون مشخص شد که بیش‌ترین نوع کنفرانس‌های بالینی، کنفرانس‌هایی است که بعد از پایان کارآموزی برگزار می‌شود و به آنها کنفرانس‌های پس از بالین (post-clinical conferences) گفته می‌شود. این کنفرانس‌ها اغلب در بخش‌های بالینی و در اتاق‌های مخصوصی برگزار می‌شود. در این کنفرانس‌ها از دانشجویان خواسته می‌شود تا در پایان کارآموزی در آن روز و یا در آخر دوره کارآموزی، تجربیات آموخته شده خود در طول کارآموزی را به سایر دانشجویان بازگو کنند، این تجارب می‌تواند تجربه مثبت یا یک تجربه منفی باشد(۹). بنابراین در کنفرانس‌های بالینی

* **نویسنده مسؤول:** : منصور غفوری‌فرد،دانشجوی دوره دکتری تخصصی آموزش پرستاری، گروه داخلی جراحی، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی تبریز، تبریز، تبریز، ایران. m.ghafori@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۹۴/۹/۱۵، تاریخ پذیرش: ۹۴/۱۰/۶

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2025-07-12]

دانشجویان می‌توانند بیماری را که در آن روز از وی مراقبت کرده بودند را به عنوان مورد (case) به بقیه دانشجویان ارائه دهند و سایر دانشجویان نظرات و دیدگاه‌های خود را بیان کنند؛ یا این که معلم یک سناریویی را با چندین سؤال باز پاسخ طراحی می‌کند و از دانشجویان می‌خواهد تا بر اساس آنچه که در کلاس‌های تئوری آموخته‌اند و نیز بر اساس تجربیات بالینی، به این سؤالات پاسخ دهند(۸). از مزایای این کنفرانس‌ها این است که معمولاً تعداد دانشجویان در این کنفرانس‌ها کم بوده و به علت تعامل رو در رو و نیز ارائه سناریوهای بالینی، دانشجویان به راحتی آموخته‌های خود را با یکدیگر به اشتراک می‌گذارند و باعث ایجاد یادگیری مشارکتی می‌شود(۱۰) و هدف نهایی این کنفرانس‌ها تسهیل یادگیری و افزایش مهارت‌های تفکر انتقادی در میان دانشجویان است(۷و۱۱).

ویژگی‌های کنفرانس‌های بالینی مؤثر:

هسو (Hsu) ویژگی‌های کنفرانس بالینی را به شکل دیاگرام ترسیم نموده است. بطوری که هسته اصلی و مرکزی کنفرانس‌های بالینی را بحث گروهی تشکیل می‌دهد و سایر اجزای آن عبارتند از ۱- اجزای کنفرانس بالینی: شرایط فیزیکی، امکانات سخت‌افزاری و نرم‌افزاری، و جذابیت آن ۲- ویژگی‌های دانشجو: میزان مهارت و علاقه‌مندی و مشارکت دانشجو ۳- ویژگی‌های معلم: مهارت معلم در هدایت بحث‌ها، ارائه بازخورد و تسهیل یادگیری فراگیران و ایجاد پرسش‌های برانگیزاننده. تعامل این اجزا در نهایت از طریق یادگیری انتقالی (transformative learning) و کسب تجربیات، باعث ایجاد بازده‌های یادگیری (افزایش آگاهی فراگیران، ارتباط تئوری با عمل) می‌گردد(۷).

مزایای استفاده از کنفرانس‌های بالینی:

کنفرانس‌های بالینی، فرصتی را فراهم می‌کند که در آن دانشجویان، دانش و اطلاعات آموخته شده خود از طریق تجارب بالینی را با سایر دانشجویان و مربی خود به اشتراک می‌گذارند(۷و۱۱)؛ در این کنفرانس‌ها علاوه بر مهارت‌های شناختی و حرکتی، مهارت‌های عاطفی دانشجویان نیز تقویت می‌شود(۹) و باعث افزایش ارتباط و صمیمت بین دانشجویان و مربیان می‌شود(۱۲). همچنین باعث ایجاد یادگیری فعال، ارائه بازخورد و احترام به استعدادهای گوناگون دانشجویان می‌شود(۹). در کنفرانس‌های پس از بالین، دانشجویان در زمینه آموخته‌های خود بازخورد می‌دهند و از تکنیک‌های حل مسأله برای ایجاد یادگیری بالینی بهره می‌گیرند(۱۱). این کنفرانس‌ها تعامل بین دانشجویان با یکدیگر و همکاری بین دانشجویان را تقویت می‌بخشد. همچنین باعث افزایش تعامل دانشجویان و اعضای هیأت‌علمی می‌شود(۹). در این کنفرانس‌ها، دانشجویان معمولاً تجارب بالینی خود را مورد تحلیل قرار می‌دهند و مربی نیز با ارائه پرسش‌های انگیزشی باعث ایجاد تفکر انتقادی و یادگیری در دانشجویان شده و فاصله بین تئوری و عمل را کاهش می‌دهد(۱۱). دانشجویان از طریق به اشتراک گذاشتن و بیان احساسات و تجربیات، به یادگیری همدیگر کمک کرده و برای یادگیری‌های بعدی خود برنامه‌ریزی کنند(۹)، همچنین در این کنفرانس، مراقبت های پرستاری مورد بحث، نقد و ارزیابی قرار می‌گیرد(٦).

استراتژی‌های‌های مورد استفاده در کنفرانس‌های بالینی:

۱- تعلیم و تمرین (Drill and practice): دانشجویان را به گروه‌های کوچک تقسیم کنید و از آنها بخواهید تا محاسبات دارویی را انجام دهند، سپس با کمک آنها پمپ‌های انفوزیون را تنظیم کنید.

۲- مطالعه موردی (case study): دانشجویان را به گروه‌های کوچک تقسیم کنید و سپس یک مورد (case) ارائه کنید و از دانشجویان بخواهید تا یک برنامه درمانی برای آن طراحی کنند.

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2025-07-12]

۳- بازی (games): پس از این که دانشجویان به گروه‌های کوچک تقسیم شدند از آنها بخواهید تا از لیست ارائه شده، داروهای ژنریک و تجاری را مشخص نمایند و نام‌های تجاری و ژنریک هر دارو را به هم وصل کنند.

٤- ارائه‌های دانشجویی (student-led presentations): دانشجویان در گروه‌های دو یا سه نفره تقسیم کنید و هر گروه یک مقاله مرتبط با پرستاری را ارائه دهد و از این طریق باعث رونق یافتن مراقبت‌های مبتنی بر شواهد شوید.

٥- اقداماتی برای ایجاد همدلی (empathy- building exercises): دانشجویان قند خون خود را از طریق گلوکومتر اندازه‌گیری کنند و از این طریق در می‌یابند که یک فرد دیابت چگونه درد مربوط به سوزن زدن و کنترل قند خون را روزانه چند بار تجربه می‌کند و از این طریق باعث ایجاد درک متقابل بیمار و همدلی بین پرستار و بیمار می‌شود.

٦- ارائه سؤال و یافتن جواب: در این روش چند سؤال تستی ارائه کنید و از دانشجویان درخواست نمایید تا با ارائه دلیل، بهترین گزینه را انتخاب کنند(۹).

راه‌کارهای پیشنهادی به مربیان برای افزایش کیفیت کنفرانس‌های بالینی:

۱- کنفرانس‌های بالینی را با توجه به اهداف کارآموزی طراحی و اجرا کنید.

۲- به دانشجویان کمک کنید تا همه آنها در امر یادگیری یکدیگر مشارکت داشته باشند.

۳- سعی کنید تا همه دانشجویان در کنفرانس‌ها مشارکت فعال داشته باشند.

٤- سؤالاتی بپرسید که به سطوح بالای شناختی از قبیل تجزیه و تحلیل، ترکیب و ارزشیابی مربوط باشد.

٥- جو کنفرانس را طوری فراهم کنید که دانشجویان بتوانند به‌طور آزادانه اظهارنظر کنند.

٦- مورد (case)ها را به شکل سناریو مطرح کنید و توضیحات مختصری در خصوص علایم بالینی، سوابق قبلی، سوابق خانوادگی و داروها ارائه کنید و از دانشجویان بخواهید تا یک برنامه مراقبتی برای بیمار مورد نظر طرح‌ریزی کنند.

۷- از هر یک از دانشجویان بخواهید تا بیماری را که در آن روز، از وی مراقبت به عمل آورده‌اند را به عنوان مورد ارائه دهند. در این صورت از همه دانشجویان بخواهید تا مفاهیم و مراقبت‌های یاد گرفته شده در کلاس‌های درس را بر روی این بیمار پیاده‌سازی کنند.

۸- در این کنفرانس‌ها مسائل اخلاقی را نیز بحث کنید؛ دانشجویان را تشویق کنید تا در زمینه رعایت کدهای اخلاقی پرستاری، رعایت حریم خصوصی بیماران و احترام به حقوق بیماران بحث و تبادل نظر کنند.

۹- از دانشجویان بخواهید تا برخی از تکالیف کارآموزی را به صورت گروهی کار کنند و در کنفرانس ارائه بدهند. بطور مثال از آنها بخواهید تا یک بیمار را انتخاب کنند و یک برنامه مراقبتی جامع با همکاری سایر دانشجویان تدوین نموده و در کنفرانس ارائه نمایند.

۱۰- از دانشجویان بخواهید تا برخی تکالیف نوشتاری را در کنفرانس ارائه بدهند: برای این کار می‌توانید یک مورد را ارائه بدهید و برخی از مشکلات بیمار را مطرح کنید و از دانشجویان بخواهید تا از طریق جستجو در منابع اطلاعاتی، یک برنامه مراقبتی برای ترخیص بیمار و مراقبت در منزل برای بیمار بنویسند و آن را به طور خلاصه در کنفرانس بالینی ارائه دهند.

۱۱- بحث در خصوص خطاهای پزشکی: کنفرانس‌های بالینی به پیشگیری از خطاهای پزشکی و پرستاری نیز کمک می‌کند بطوری که در این کنفرانس‌ها می‌توان خطاهای اتفاق افتاده از سوی دانشجویان و یا سایر پرستاران را مورد بررسی قرار داد و از نظرات دانشجویان برای پیشگیری و کنترل این خطاها استفاده کرد(۱۲).

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2025-07-12]

۱۲- در کنفرانس‌های بالین به مسائل بالینی و سؤالات مرتبط با بازده‌های بالینی بپردازید(۱۳).

۱۳- برخی از صاحبنظران استفاده از کنفرانس‌های بالینی آنلاین را پیشنهاد داده‌اند که دانشجویان در هر زمان و مکانی می‌توانند در این کنفرانس‌های آنلاین مشارکت داشته باشند(٦).

منابع

1. D'Souza MS, Karkada SN, Parahoo K, Venkatesaperumal R. Perception of and satisfaction with the clinical learning environment among nursing students. Nurse Education Today. 2015; 35(6): 833-40.
2. Ironside PM, McNelis AM, Ebright P. Clinical education in nursing: Rethinking learning in practice settings. Nursing Outlook. 2014; 62(3): 185-91.
3. Yousefy A, Yazdannik Ar, Mohammadi S. Exploring the environment of clinical baccalaureate nursing students' education in Iran; A qualitative descriptive study. Nurse Education Today. 2015; 35(12): 1295-300.
4. Ha E-H. Attitudes toward clinical practice in undergraduate nursing students: A Q methodology study. Nurse Educ Today. 2015; 35(6): 733-9.
5. Ulfvarson J, Oxelmark L. Developing an assessment tool for intended learning outcomes in clinical practice for nursing students. Nurse Educ Today. 2012; 32(6): 703-8.
6. Berkstresser K. The use of online discussions for post-clinical conference. Nurse Education in Practice.
7. Hsu LL. Conducting clinical post-conference in clinical teaching: a qualitative study. J Clin Nurs. 2007; 16(8): 1525-33.
8. Vezeau TM. In defense of clinical conferences in clinical nursing education. Nurse Education in Practice. 2015 [In Press]
9. Yehle KS, Royal PA. Changing the postclinical conference: New time, new place, new methods equal success. Nursing education perspectives. 2010; 31(4): 256-8.
10. Adegbola M. Taking learning to the learner: using audio teleconferencing for post-clinical conferences and more. Creat Nurs. 2011; 17(3): 120.
11. Megel ME, Nelson AE, Black J, Vogel J, Uphoff M. A comparison of student and faculty perceptions of clinical post-conference learning environment. Nurse Educ Today. 2013; 33(5): 525-9.
12. Oermann MH. Ideas for postclinical conferences. Teaching and Learning in Nursing. 2008;3(3):90-3.
13. Zabat-Kan E, Kan E, Stabler-Haas S. Fast Facts for the clinical nursing instructor: Clinical teaching in a nutshell. New York City : Springer Publishing Company; 2013.

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2025-07-12]